

---

via internet en app te beluisteren, maar ook nog op de middengolf (1116 kHz, voor wie nog een radiotoestel heeft).

Dat de redactie van dit onvolprezen tijdschrift mij het boek van Daan de Kraker zonder omhaal ter recensie toeschoof, zal te maken hebben met het feit dat ik lang bij de radio gewerkt heb. En inderdaad, ik kan me de spanning en de technische uitdaging van een *live* godsdienstige uitzending voorstellen. De Kraker maakt de betrokkenheid, de inspanningen en het enthousiasme van dominees en technici die bij de kerkradio betrokken waren voor de lezers duidelijk. Dat maakt het boek leuk om te lezen, net als de beschrijving van het Bloemendaalse *couleure locale*, inclusief het voor mij (ik ben van het houtje) vrij onbekende gereformeerde taaleigen. Enige verbazing wekte de ‘eeuwigdurende discussie’, die (overigens alleen) eind jaren vijftig speelde rond een kruis boven op de kerktoeren van de geplande nieuwbouw. Een oudere broeder achtte dat te rooms en liet zich niet overtuigen. Het kruis kwam er; voor zover ik uit de tekst kon opmaken, ondanks het feit dat het geachte gemeentelid een toegezegde geldelijke gift in eigen zak hield.

Maar goed: de kerkradio. Grote man is mr. J.H. Monnik (*sic*). Hij kreeg dominee Brussaard enthousiast voor zijn idee om de radio ‘als een gave Gods te beschouwen’ om zo meer mensen te kunnen bereiken. En aldus geschiedde, met hulp van onder meer een 16-jarige HBS-er en verwoed radio-amateur, dat op 15 juni 1924 voor het eerst een godsdienstige uitzending werd uitgezonden. Pas later zouden gelijksoortige uitzendingen van NCRV en KRO volgen.

Het boek volgt de ontwikkelingen en de verwikkelingen op de voet. De successen en inspanningen om apparatuur aan te kunnen schaffen, evenals de kritiek en het verzet. De kerkradio zou mensen ertoe brengen thuis ‘onder het genot van een sigaar de preek [te] genieten’ (er van uitgaande dat men aan de heer des huizes dacht, zal de rest van het gezin wel als passieve roker meegeteld zijn bij de potentiële afwezigens). Anderen zagen het als een kans en zelfs dure plicht om mensen die oud of ziek waren in de gelegenheid te stellen deel te hebben aan het vieren en verkondigen van Gods woord. Een argument dat nog altijd overtuigingskracht heeft, is dat door de uitzendingen van religieuze programma’s via de ether een gelovige gemeenschap

gesticht werd. Bovendien, radio maken is te leuk om het te laten. Alleen een maatregel van de bezetter in oktober 1943 onderbrak het zendingswerk van de radiokerk; de vergunning werd ingetrokken en de zender geroofd. Na de bevrijding werd de draad weer opgepikt, al duurde het enige tijd voordat zowel vergunning als zendapparatuur geregeld waren. Dan breekt een periode van groei aan. Een ruimere vergunning, betere apparatuur, meer en een grotere diversiteit aan uitzendingen. Maar ook een groeiende gemeente, met meer verenigingen en activiteiten, voor alle leeftijdsgroepen – met clubs als *After Eight* en *Windhoos 17* en een succesvolle strandevangelisatie in *Ons Nest*, waardoor er merkte men op, er in Bloemendaal geen nozems waren, zoals in Zandvoort. En natuurlijk: ook plannen voor een grotere nieuwbouw.

Wat de radio betreft. Er kwam een eigen blad voor de kerkradio (het nog altijd bestaande *Kerk zonder Grenzen*) en, in 1961, de aanstelling van een predikant speciaal voor het radiowerk naast de gemeentepredikant.

Net als in heel kerkelijk Nederland, begint op het hoogtepunt van het uitgebouwde kerkwerk, de omslag van de ontzuiling. Waar uiteindelijk het kerkgebouw de deuren sluit (en plaats zal maken voor appartementen), blijft de zender overeind.

Zoals gezegd, het boek is geen doorsnee kerkhistorische studie. Het is voor de lezer meteen duidelijk dat het boek zich in eerste instantie richt op hen die met de kerkelijke gemeente van Bloemendaal en het radiowerk bekend zijn. Het boek is niet zozeer met historische distantie maar vanuit enthousiaste betrokkenheid geschreven. Daarin zit een kracht. De lezer merkt dat de auteur bekend is met de gemeente en hij weet waar en over wie hij schrijft. Maar niet alle lezers zullen die kennis delen, opveren bij de herhaaldelijk gebruikte uitroeptekens of zich rekenen tot de groep waar ‘onze praeses’ naar verwijst. Het zijn kleine hindernissen. Lezers van buiten worden meegenomen in het relaas van een lokale geloofsgemeenschap, met een rijk kerkelijk leven en het unieke werk van de kerkradio, opgezet om ‘met vrucht Evangelisatiearbeid’ te verrichten; een werk waar duidelijk Gods Geest op rustte. Bij gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de kerkradio in 1999 dichtte ds. Aart Mak het aldus ‘Onzichtbaar en onhoorbaar zingen / de draden hun boodschap de ether in. / Elke zondag opnieuw.’ –